

Kapitola 18

Hospodářský rozměr české zahraniční politiky

Štěpánka Zemanová a Miloslav Machoň

Po dlouholetých politických a institucionálních turbulencích bylo v agendě podpory vnějších ekonomických vztahů (VEV) už v roce 2013 zaznamenáno významné uklidnění. Přispěla k němu jednak existence základní programové báze z let 2011–2012¹ a jednak aktivita Rusnokovy vlády, která začala urovnávat spory mezi ministerstvem zahraničních věcí (MZV) a ministerstvem průmyslu a obchodu (MPO) ohledně zastupování ekonomických zájmů ČR v bilaterálních vztazích s ostatními zeměmi. Vzhledem k přechodnému charakteru Rusnokova kabinetu se očekávalo, že uklidnění vztahů mezi ministerstvy definitivně potvrdí až nová vláda sestavovaná na přelomu let 2013 a 2014. Té zůstalo k řešení i několik dalších souvisejících otázek, z dlouhodobějších zejména snížení exportní závislosti ČR na vnitřním trhu EU a slučování agentur CzechTrade a CzechInvest zahájené ještě za Nečasovy vlády z iniciativy MPO v čele s ministrem Martinem Kubou (ODS).

Po prvním roce funkčního období Sobotkovy vlády se zdá, že se příznivý trend v agendě podpory VEV podařilo udržet. Určitý důvod k optimismu zavdává i oživení, k němuž v české ekonomice v roce 2014 došlo po vleklé recesi a které bylo provázeno snižováním nezaměstnanosti při zachování nízké míry inflace. Navzdory poměrně dobrému, dvouprocentnímu tempu růstu HDP (jednomu z nejvyšších v EU)² se však zatím jednalo o oživení velmi křehké. Nevymizely obavy, že recese předcházejících let by se mohla vrátit. Přetrvávaly některé problémové externí faktory, zejména nižší tempo růstu světové ekonomiky³ a pomalé a nejednoznačné zotavování z nedávné finanční a hospodářské krize v eurozóně. V souvislosti s krizí na Ukrajině a eskalujícím napětím na Blízkém východě došlo v průběhu roku 2014 také k významnému nárůstu geopolitických rizik s potenciálním dopadem na ceny ropy, mezinárodní finanční trhy a ochotu podstupovat riziko při mezinárodních obchodních a investičních aktivitách.

HOSPODÁŘSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRA NIČNÍ POLITIKY: VÝCHODISKA A POLITICKÝ KONTEXT

Více než v předcházejících letech se v roce 2014 v oblasti podpory VEV ČR projevovala skutečnost, že část této agendy je z národní úrovně přesunuta do výlučné pravomoci EU. Na úrovni EU se realizuje v rámci společné (vnější) obchodní politiky. Současně ČR výrazněji než doposud pocítila, že EU jako významnou součást své ekonomické diplomacie využívá hospodářský nátlak a v souvislosti s anexí Krymského poloostrova a činností Ruska destabilizující situaci na Ukrajině přistoupila k uvalení řady restriktivních opatření. Vznikly tak nové překážky pro působení českých podnikatelských subjektů na geograficky i kulturně blízkých východních trzích, zejména v ruském finančním, ropném a obranném sektoru. Právě východní trhy přitom v posledních letech, v rámci snahy o snížení exportní závislosti ČR na EU, patřily mezi prioritní oblasti českých ekonomických zájmů.

Reálné dopady restriktivních opatření EU, ani odvetných opatření zacílených zejména na zemědělskou a potravinářskou produkci, jimiž Ruská federace na kroky EU reagovala, se ale v průběhu roku 2014 ještě neprojevily v plném rozsahu. Přesto vláda okamžitě vytvořila Pracovní skupinu pro hodnocení dopadů sankcí v rámci ukrajinské krize a pověřila ji, aby vyhodnotila možné důsledky pro českou ekonomiku a navrhla cesty k jejich zmírnění včetně implementačního plánu.⁴

Bezprostředně po srpnovém zprísnění restriktivního režimu EU a zavedení ruských protisankcí hlásily miliónové ztráty především mlékárenské podniky, které paradoxně v roce 2014 měly rozšířit svou přítomnost na ruském trhu díky podpůrnému projektu Českomoravského svazu mlékárenského.⁵ Podle konečných statistických údajů vývoz ČR do Ruska v roce 2014 oproti předcházejícímu roku poklesl o 2,7 %, což se nijak zásadně neodrazilo na celkových výsledcích českého exportu. Přesto však bylo patrné, že se zastavil několikaletý trend snižování exportní závislosti ČR na EU. Kromě toho se předpokládalo, že vedle okamžitého vlivu omezení exportu do Ruska na ČR s určitým časovým zpožděním (tj. až v roce 2015) dolehnou též problémy, do nichž se dostala ruská ekonomika v průběhu roku 2014 v souvislosti s restriktivními opatřeními EU a souběžně působícím poklesem cen ropy. Nepříznivě působil i pokles odbytu zahraničních firem na ruských trzích, pro které české podniky fungují jako subdodavatelé, a snahy evropských vývozců umístit'ovat produkty určené původně pro Rusko na vnitřní trh EU, jež mohly vytvářít tlak na pokles cen.

V rámci standardní agendy společné obchodní politiky EU patřilo v roce 2014 k nejvýraznějším činnostem sjednávání dohod s nečlenskými státy. Od přijetí *Lisabonské smlouvy* se kompetence EU k uzavírání dohod vztahuje na všechny klíčové součásti makrodimenze podpory VEV (též ekonomické diplomacie v užším smyslu), tj. na obchod zbožím, obchod službami, obchodní aspekty práv duševního vlastnictví a přímé zahraniční investice (PZI).⁷ Kromě těchto otázek se dohody mohou týkat též přístupu k veřejným zakázkám a některých legislativních a regulačních aspektů souvisejících s přístupem na trhy a hospodářskou soutěž. Na úrovni členských států se po Lisabonu těžiště podpory VEV posouvá k mikrodimenzi (též komerční diplo-

macii), tedy podpoře domácích podnikatelských subjektů při realizaci jejich mezinárodní ekonomické aktivity.⁸

Jednání o multilaterálních a bilaterálních dohodách vede v mezinárodních organizacích (zejména WTO) i v rámci vztahů se třetími zeměmi Evropská komise na základě mandátu stanoveného Radou EU. Z hlediska členských států je proto klíčová příprava směrnic pro jednání v Radě EU, resp. v jednotlivých formacích jejího Výboru pro obchodní politiku a teritoriálních a zbožíově orientovaných pracovních skupinách. Dále jde zejména o dohled nad jejich dodržováním v průběhu jednání i ve finální podobě textu.

Za ČR je gestorem uvedených aktivit MPO, které postupuje v těsné součinnosti s dalšími zainteresovanými resorty, zejména MZV a ministerstvem zemědělství (MZE). Obecně lze říct, že ČR jako menší stát s velmi otevřenou ekonomikou má v rámci smluvní úpravy vnějších obchodních vztahů EU dlouhodobě zájem na liberalizaci obchodu s průmyslovými i zemědělskými produkty, odstraňování netarifních překážek, přístup k veřejným zakázkám a harmonizaci legislativy. Tento trend jednoznačně potvrzuje i *Programové prohlášení vlády České republiky* (dále Programové prohlášení) z 12. 2. 2014, když se v něm uvádí, že „[a]mbiciózní obchodní a investiční dohody se třetími státy považuje vláda za nedílnou součást evropské konkurenceschopnosti“.

Ve vztahu ke konkrétním partnerům, s nimiž EU v průběhu roku 2014 jednala, artikulovala ČR některé specifické zájmy – např. ochranu práv duševního vlastnictví včetně efektivní ochrany geografických označení v jednáních o asociační dohodě se státy Mercosuru nebo zahrnutí kapitoly o energetice do dohody o volném obchodu s Ukrajinou. Samo MPO označovalo tyto zájmy jako ofenzivní.⁹ Vymezilo však i některé defenzivní zájmy, a to zejména v otázkách pravidel původu a zákazů navracení cel.

K nejvýznamnějším jednáním vedeným EU na multilaterální bázi patřila v roce 2014 příprava dohody o obchodu službami (*Trade in Service Agreement*, TiSA) na půdě WTO. V bilaterální rovině probíhalo paralelně několik jednání o obchodních dohodách např. s některými zeměmi Sdružení národů jihovýchodní Asie (ASEAN), jižního Středomoří, Mercosuru nebo s Japonskem. Pokračovalo také jednání o investicích a zeměpisných označeních s Čínou. O investiční dohodě se začalo jednat i s Myanmarem. Úspěšně završena byla příprava přistoupení Ekvádoru k obchodní dohodě EU s Kolumbií a Peru. Na zářijovém summitu EU–Kanada v Ottawě bylo oznámeno rovněž završení přípravy Komplexní hospodářské a obchodní dohody mezi EU a Kanadou (tzv. dohoda CETA).

Ačkoli aspekty podpory VEV přenesené do výlučné kompetence EU byly v ČR až donedávna předmětem zájmu především mezi odborníky, v průběhu roku 2014 více rezonovala jak na politické scéně, tak i ve veřejné a mediální sféře. Příčinu k tomu zavdala příprava transatlantického obchodního a investičního partnerství s USA (dohoda TTIP) zahájená v červenci 2013. Dohoda směřující k vytvoření největší zóny volného obchodu na světě by se měla stát nejvýznamnější bilaterální obchodní dohodou vůbec. Očekává se od ní i upevnění transatlantické hospodářské a politické vazby

mezi Evropou a USA a návrat centra světové ekonomiky, které se posouvá směrem do Asie a Latinské Ameriky, zpět do euroatlantického prostoru.

Nastavení dohody však od počátku vyvolává na obou stranách Atlantiku řadu otázek. Její odpůrci a kritikové poukazují na netransparentní průběh jednání, možné negativní dopady na menší a střední firmy, nebezpečí rozmělnění vysokých standardů ochrany pracujících, ochrany spotřebitele, bezpečnosti potravin a ochrany životního prostředí v Evropě a rizika spojovaná s návrhem vytvoření zvláštních arbitrážních soudů pro řešení sporů mezi investory a státy.

Na české politické scéně téma podpory VEV v rámci kompetencí EU částečně rezonovalo před květnovými volbami do Evropského parlamentu, když ve svých volebních programech některé politické strany (ODS, ANO, TOP 09) akcentovaly význam liberalizace nejen uvnitř EU, ale také ve vztazích se třetími zeměmi. Tyto otázky však byly vesměs začleňovány jako jedna z dílčích součástí obecnější problematiky zapojení ČR do EU, a poněkud zde zanikaly ve stínu takových témat, jako je přijetí eura, jednotné evropské zdanění, zemědělské dotace nebo energetika.¹⁰ Okrajově byly zmiňovány i v rámci kampaně před podzimními komunálními a senátními volbami.¹¹

Sobotkova vláda svůj postoj k dohodě TTIP jednoznačně vyjádřila už v Programovém prohlášení, když její uzavření zařadila mezi své zahraničněpolitické priority. Jako výrazní stoupenci uzavření dohody se pak v průběhu roku projevovali nový ministr průmyslu a obchodu Jan Mládek (ČSSD) i ministr financí Andrej Babiš (ANO).¹² V přístupu k TTIP se vládní politické strany shodovaly i s opoziční TOP 09 a ODS. V tomto směru lze situaci interpretovat jako potvrzení shody klíčových subjektů na české politické scéně o významu odstraňování překážek mezinárodního obchodu pro velmi otevřenou národní ekonomiku. Proti dohodě vystupovala KSČM, z menších subjektů pak zejména Strana zelených a Česká pirátská strana.

Pokud jde o mikrodimenzi podpory VEV (komerční diplomacii), i zde byla už z Programového prohlášení patrná kontinuita, pokud jde o význam, který je této oblasti přikládán. Prohlášení navázalo na existující strategickou a koncepční bázi, zejména Exportní strategii, která je nepřímě zmíněna, když se v čl. 3.5 hovoří o prioritních a zájmových exportních teritoriích. V návaznosti na iniciativu Rusnokova kabinetu¹³ Programové prohlášení předpokládalo dlouhodobé překonání sporů mezi MZV a MPO. Uvádělo, že resorty budou společně (a ve spolupráci se soukromým sektorem) pověřeny přípravou nové koncepce ekonomické diplomacie. Naopak odlišně od předcházejících koaličních kabinetů s ODS, jako nejsilnější politickou stranou, Programové prohlášení Sobotkovy vlády kladlo zvýšený důraz také na exportní a investiční pobídky, a to především pro projekty s vysokou přidanou hodnotou, resp. vysokým podílem vědy a výzkumu. Značný význam přikládalo i soustavě institucí na podporu VEV ČR – agenturám CzechTrade, CzechInvest a CzechTourism, České exportní bance (ČEB) a Exportní a garanční společnosti (EGAP).

HOSPODÁŘSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: AGENDA, UDÁLOSTI

Agenda a hlavní události v oblasti podpory VEV ČR se v roce 2014 se odvíjely primárně od Programového prohlášení.¹⁴ V zájmu snížení institucionální polarizace mezi MPO a MZV byla v červnu 2014 ministrem Mládkem (ČSSD) a ministrem Zaorálkem (ČSSD) podepsána *Rámcová dohoda mezi MPO a MZV o zásadách spolupráce při zajišťování podpory exportu a ekonomické diplomacie ČR*.¹⁵ Na základě Rámcové dohody měly vzniknout nové nástroje podpory VEV – Klientské centrum pro podnikatele a Jednotná zahraniční síť ČR pro podporu exportu. Klientské centrum pro podnikatele se mělo stát jednotným vnitrostátním kontaktním bodem pro poskytování informací a služeb českým exportérům provozovaným společně MZV, MPO a CzechTrade. Svou činnost zahájilo v říjnu 2014 v pražském sídle agentury CzechTrade.¹⁶ Vytvořením Jednotné zahraniční sítě ČR pro podporu exportu došlo k formálnímu sjednocení ekonomických aktivit zahraničních zastupitelských úřadů ČR a zahraničních kanceláří CzechTrade.

Projevem snížení institucionální polarizace mezi MZV a MPO v oblasti VEV bylo rovněž vypracování společného katalogu služeb Klientského centra a Jednotné zahraniční sítě.¹⁷ Katalog byl prezentován během Mezinárodního strojírenského veletrhu v Brně v závěru října 2014.¹⁸ K hlavním službám Klientského centra a Jednotné zahraniční sítě jsou v něm zařazeny služby pro podporu přímých obchodních vztahů (*business-to-business/B2B*) spočívající v poskytování zahraničních obchodních kontaktů, v zajištění cíleného průzkumu trhu či v analýze teritoria dané země. Dále společně služby Klientského centra a Jednotné zahraniční sítě zahrnují i podporu při jednáních s oficiálními zahraničními úřady a se státními podniky, a to jak pro české exportéry (*business-to-government/B2G*), tak pro českou státní správu (*government-to-government/G2G*).

Dalším společným počinem MZV a MPO, naznačujícím snížení institucionální polarizace mezi MZV a MPO, se stalo i vytvoření společné *Mapy globálních oborových příležitostí*, tedy uceleného seznamu exportních příležitostí a sektorů s nevyužitým potenciálem v zemích se zastoupením ČR.¹⁹ Informace o jednotlivých zemích jsou v *Mapě globálních oborových příležitostí* rozděleny na dvě části. První část se zaměřuje na údaje o podílu hlavních komodit na dovozu a vývozu a dynamice jeho růstu na trhu příslušné země. Druhá část obsahuje informace o konkrétních příležitostech exportu. U zemí mimo eurozónu a OECD obsahuje Mapa navíc i údaj hodnocení exportního rizika OECD vycházejícího z ukazatelů ekonomické situace a platební schopnosti.²⁰

V obecnější perspektivě lze říci, že mapa odráží významnou změnu ve filozofii základního zaměření podpory VEV ČR od dosavadního vymezování teritoriálních priorit (obsažených např. ve stále platné *Exportní strategii*, jejíž aktualizaci MPO v roce 2014 pouze avizovalo) k aktivnímu vyhledávání exportních příležitostí pro perspektivní sektory českého hospodářství. Zároveň mapa vytváří podmínky i pro rychlejší reakce na nové trendy ve vývoji vzorců výroby a mezinárodní obchodní směny, kdy stále větší část produkce vzniká v mezinárodních produkčních (nebo též hodnotových)

řetězcích. Namísto výrobků se tak předmětem obchodu stávají jednotlivé výrobní úkoly, resp. hodnota přidaná výrobku v jednotlivých částech produkčního procesu. V rámci podpory VEV ze strany států se pak těžiště přesouvá od nalézání odbytišť k optimalizaci zapojení národních podnikatelských subjektů do mezinárodních hodnotových řetězců.²¹

V návaznosti na *Rámcovou dohodu* mezi MZV a MPO začala na podzimě 2014 příprava společného vzdělávání pracovníků MZV a MPO pověřených ekonomickou agendou. Jde opět o meziinstitucionální projekt, neboť na společném vzdělávání se bude podílet Diplomatická akademie zřízená MZV a Exportní akademie Czech-Trade. Součástí společného vzdělávacího programu budou kromě minimálního diplomatického vzdělávání i předvýjezdová příprava a ekonomické a exportní semináře, a to s ohledem na respektování vzdělávacích potřeb obou vzdělávacích ministerstev.

Přes řadu kroků realizovaných v roce 2014 k překonání institucionální polarizace však nelze říct, zda jde o řešení definitivní. Konsenzus, který zavládl na úrovni vlády a vedení ministerstev (a částečně souvisel i s některými personálními rotacemi, zejména nástupem dřívějšího náměstka ministra průmyslu a obchodu Martina Tlapy do funkce náměstka ministra zahraničních věcí a jmenováním někdejšího diplomata Vladimíra Bártela do funkce náměstka ministra průmyslu a obchodu) by nemusel přesáhnout délku volebního období, resp. délku doby, po níž budou v obou ministerských křeslech zástupci stejné politické strany. Trvalé uklidnění by patrně zaručila jen úplná reorganizace směrem k definitivnímu opuštění aktuálního duálního institucionálního systému. Nové uspořádání bylo navíc přijímáno rozporuplně na nižších úřednických úrovních i mezi některými členy českého diplomatického sboru. V médiích se pak objevovaly spekulace o tom, zda úsilí o tzv. ekonomizaci diplomacie, k němuž se hlásil jak ministr zahraničních věcí Zaorálek, tak zejména prezident Zeman, nemůže vytvořit prostor pro prorůstání firemního sektoru do oblastí, které jsou tradičně doménou profesionálních diplomatů.²²

Kromě snižování napětí a zmírňování institucionální polarizace po linii MZV–MPO byla součinnost státních orgánů při podpoře VEV ČR posílena i *Memorandem o spolupráci mezi MZV a MZe*, podepsaným ministrem Zaorálkem a ministrem Jurečkou (KDU–ČSL) v červnu 2014.²³ Memorandum směřuje především ke zvýšení exportu českých zemědělských a potravinářských výrobků na trhy mimo EU. V listopadu 2014 na Memorandum navázalo *Ujednání mezi MZV a MZe při zřízení a provozování pozic zemědělských diplomatů*, které za účelem zvýšení exportu českých zemědělských a potravinářských výrobků na trhy mimo EU specifikuje podmínky pro vytváření a obsazování nových pozic diplomatických pracovníků ZÚ pro oblast zemědělství. Předpokládalo se, že první zemědělství diplomaté budou vysláni do Číny, Ruska, Srbska, Saúdské Arábie a na Ukrajinu,²⁴ aby zde hledali nové (v kontextu platných ruských odvetných sankcí velmi potřebné) exportní možnosti pro české firmy a následně spolupracovali s českými firmami při jejich vstupu na trhy vybraných zemí se zemědělskou a potravinářskou produkcí.

Odstraňování institucionální polarizace a prohlubování spolupráce mezi zainteresovanými sektorovými ministerstvy poněkud zastiňovalo běžné agendy podpory VEV, rozhodně však neznamenalo jejich útlum. Již v průběhu ledna upořádalo MZV

pro české exportéry seminář o globálních trendech v oblasti péče o stárnoucí populaci a potenciálních možnostech jejich využití.²⁵ K podpoře VEV ČR směřoval i listopadový seminář MZV o možnostech investic v důlním sektoru Kosova pro české exportéry.²⁶ Na konci června proběhlo pod inovovaným názvem „Konference ekonomických diplomatů“ tradiční setkání diplomatických zástupců ČR, kteří se v rámci svého zahraničního vyslání zabývají hospodářskou agendou. Pokračovala i předvýjezdová setkání nově jmenovaných velvyslanců s podnikateli.

MZV stejně jako v předcházejících letech realizovalo projekty ekonomické diplomacie. Tentokrát šlo o 51 projektů v celkové výši 4,5 mil. Kč.²⁷ K rozvoji VEV ČR rovněž jako každý rok přispívaly oficiální účasti zástupců MPO na mezinárodních výstavách a veletrzích. Celkem 31 výstav a veletrhů se zúčastnilo 296 českých vystavovatelů. V průběhu konání XXII. zimních olympijských her navíc proběhla v prostorách Českého domu v Soči společná prezentace MPO, EGAP, ČEB, CzechTrade a CzechInvest. Kromě jednotlivých zástupců MPO a agentur podpory VEV se společně prezentace v Soči účastnili také zástupci soukromého sektoru, kteří zde vystavovali své exponáty či využili bezplatnou inzerci nabízenou MPO.²⁸

Novinkou v oblasti podpory VEV ČR se stalo na sklonku roku 2014 setkání zástupců MZV, MPO, CzechTrade, CzechInvest a České rozvojové agentury a soukromého sektoru, při němž náměstek ministra zahraničních věcí Tlapa zhodnotil výsledky ekonomické diplomacie v roce 2014 a prezentoval výhled pro rok 2015.²⁹ Za nejdůležitější událost roku 2014 v oblasti ekonomické diplomacie zde označil právě urovnání vztahů mezi MPO a MZV (viz výše). Pro rok 2015 přislíbil vytvoření nového systému hodnocení ekonomických diplomatů, které bude mj. zohledňovat i počet setkání s exportéry, počet splněných úkolů a projektů ekonomické diplomacie a do kterého se budou moci zapojit i samotní exportéři. Dále avizoval záměr MZV posílit v roce 2015 Jednotnou zahraniční síť ČR o deset ekonomických diplomatů.

V rámci svého vystoupení náměstek Tlapa vyzdvihl rovněž posun v rozvoji dvoustranných ekonomických vztahů spočívající v otevření nových zastupitelských úřadů v Latinské Americe a v Africe. Poněkud stranou pozornosti však zůstala skutečnost, že v některých případech (Keňa, Kolumbie) se znovu otvírají zastoupení rušená před nedávnem v rámci úsporných opatření Nečasovy vlády, a patrně tak vznikly zbytečné náklady pro státní pokladnu, resp. české daňové poplatníky.

HOSPODÁŘSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: IDENTIFIKACE A CHARAKTERISTIKA KLÍČOVÝCH AKTÉRŮ

Už v roce 2013 došlo k některým změnám v postavení klíčových aktérů podpory VEV ČR. S nástupem Miloše Zemana do úřadu prezidenta ČR vzrostla v oblasti podpory VEV výrazně aktivita hlavy státu. Díky mediálně atraktivním prezidentovým bonmotům došlo zároveň i k jejímu zviditelnění. V důsledku rozbrojů mezi MZV a MPO a snahy MPO vybudovat vlastní síť zahraničního zastoupení a personálních ořesů naopak oslabily klíčové státní agentury na podporu VEV, tedy CzechTrade a CzechInvest.³⁰ Aktivity ČEB a EGAP zase částečně ochromilo prověřování sporných trans-

akcí. Poprvé od roku 2002 začala v listopadu 2013 VEV ČR ovlivňovat také Česká národní banka formou intervencí na devizovém trhu s cílem skokově oslabit kurz koruny na úroveň 27 Kč za euro. Intervenční režim, který měl primárně zabránit deflaci, zůstal zachován i po celý rok 2014. Jako vedlejší efekt se od něj v tomto roce očekávalo zvýšení českého exportu, skutečné dopady jsou však obtížně kvantifikovatelné, neboť je nelze zcela oddělit od příznivého působení oživení v eurozóně.

Zvýšená aktivita hlavy státu v podpoře VEV pokračovala i průběhu roku 2014. Důraz, který prezident Zeman klade na oblast VEV, se projevil už na jaře 2014 na konferenci ČNB věnované zhodnocení české ekonomiky v posledním čtvrtstoletí, kde M. Zeman upozornil na nízkou aktivitu CzechInvest, CzechTrade, EGAP a ČEB v podpoře VEV.³¹ Naplno byl pak proaktivní přístup patrný při zahraničních cestách M. Zemana s podnikatelským doprovodem do ČLR, Kazachstánu a Tádžikistánu. Během říjnové cesty do ČLR (země prioritního zájmu ČR) prezident konstatoval, že nebude zasahovat do vnitřních záležitostí ČLR a že respektuje územní celistvost ČLR včetně Tibetu a Tchajwanu. Za smysl své cesty do ČLR naopak označoval především podporu rozvoje vzájemné hospodářské spolupráce. Konkrétní jednání se pak týkala hlavně možnosti založení pražské pobočky Čínské centrální banky. Zeman též naznačil, že by v zájmu ČR bylo zavedení bezvívzového styku mezi ČLR a EU.³² Podnikatelský doprovod M. Zemana tvořilo celkem 60 zástupců z řad českých exportérů.³³

V obdobném duchu proběhly i Zemanovy listopadové cesty do Kazachstánu (rovněž země prioritního zájmu) a do Tádžikistánu. V Tádžikistánu byly podepsány dohody o spolupráci v oblasti potravinářství a energetiky a Zeman upozornil na možnost dalšího rozvoje vzájemných hospodářských vztahů v oblasti civilního letectví či ve finančních službách.³⁴ Možnosti hospodářské spolupráce byly projednávány i při prezidentově zahraniční cestě s podnikatelským doprovodem do Srbska a Slovinska.³⁵

Dosavadní trend oslabování pozice klíčových agentur na podporu VEV CzechTrade a CzechInvest, kritizovaný nejen prezidentem Zemanem, ale i vládou³⁶ a podnikatelským sektorem, byl v roce 2014 přerušen březnovým rozhodnutím ministra Mládka (MPO) o zastavení slučovacího procesu³⁷ a zachování služeb agentury CzechInvest v původním rozsahu. Pro zefektivnění činnosti následně ministr Mládek rozhodl o navrácení zahraničních kanceláří CzechTrade a CzechInvest ze zahraniční sítě MPO zpět pod gesce CzechTrade a CzechInvest,³⁸ tedy o návratu k institucionálnímu modelu fungujícímu do roku 2013. Jak se však ukázalo, toto rozhodnutí má i některé problematické stránky, neboť zahraniční zastoupení MPO mohla být v některých zemích úzce provázaná s českými ambasádami, ale v rámci návratu pod CzechTrade je bude nutno (i vzhledem k legislativě přijímajících států) od ambasád opět oddělit.³⁹

K dalšímu posilování měly přispět též personální změny ve vedení obou agentur. Jak v případě CzechTrade, tak v případě CzechInvest došlo na počátku roku 2014 k odvolání generálního ředitele. Obě agentury byly tedy po část roku 2014 řízeny dočasným vedením. Noví ředitelé CzechTrade (Radomil Doležal) a CzechInvest (Karel Kučera) byli jmenováni až na konci června, resp. října.⁴⁰ I přes provizorium ve vedení obou agentur probíhaly standardní aktivity pro podporu VEV. Agentura CzechTrade v roce 2014 zaznamenala nárůst zájmu o své služby a dle výsledků pravidelného interního průzkumu dosáhla snížení časové zátěže spojené s realizací konkrétních ob-

chodních případů u 82 % svých klientů a nákladů u 70 % klientů. Zorganizovala 95 zahraničních akcí a zajistila 70 zastoupení na specializovaných výstavách a veletrzích. Dále realizovala odborné semináře pro české exportéry a několik domácích akcí typu B2B, např. setkání českých podnikatelů s nákupčími společnostmi Kaufland a Rewe.⁴¹ Došlo i k otevření čtyř nových zahraničních kanceláří, a to v Kolumbii, Chile, Thajsku a Indonésii. Agentura CzechInvest zprostředkovala 147 investičních projektů a stala se tak nejúspěšnější institucí na podporu investic v zemích Visegrádu.⁴²

Zatímco se řada otázek spojená s institucionálním nastavením systému podpory VEV ČR v průběhu roku 2014 vyjasnila, přetrvávala nejistota ohledně budoucnosti ČEB a EGAP, státem zřízených institucí určených k zajištění financování, resp. pojišťování obchodních případů, které vzhledem ke svému charakteru (rizikovosti) nebo rozsahu nejsou akceptovatelné pro komerční ústavy (elektrárny, modernizace celých výrobních závodů, dopravní infrastruktura apod.). Pochybnosti o činnosti ČEB vyvolaly už v roce 2012 výsledky kontroly Nejvyššího kontrolního úřadu (NKÚ) upozorňující na problematické případy půjček pro ruské sklářské firmy. Následně je udržovalo vyšetřování protikorupční policie, jež se rozšířilo i na EGAP, včetně razie přímo ve společném sídle obou agentur v lednu 2014. Průběhu roku 2014 je ještě dále přiznala zpráva NKÚ o neopodstatněném čerpání státních dotací ve výši 2 mld. Kč v letech 2011 a 2012.

Nová vláda uvedené státní instituce převzala v situaci, kdy ČEB jako nedobytné či problémová vykazovala pohledávky za více než 33 mld. Kč. V některých případech (např. zmiňovaných ruských skláren) se navíc možná ztráta zvyšovala současným zapojením pojišťovny EGAP. Zčásti šlo o nevyhnutelné dozvuky nedávné finanční a hospodářské krize, popř. nové situace na Ukrajině a v Rusku. Významný podíl však na tomto stavu měla i pochybení managementu při sjednávání a prověřování konkrétních úvěrových a pojišťovacích případů.⁴³ Způsob řešení vzniklé situace přitom vyvolal nejen napětí mezi vedením obou institucí a vládou, ale i uvnitř vládní koalice, kde se vedle ministra průmyslu a obchodu Mládka aktivně angažoval i ministr financí Babiš (ANO). I přes uvedené interní problémy ale žádná ze státních institucí nepolevovala v podpoře VEV. ČEB v roce 2014 uzavřela úvěrové a záruční smlouvy v celkovém objemu 10,047 mld. Kč, což znamenalo naplnění plánovaného ukazatele na 84 %. EGAP pak přispěl k rozvoji VEV ČR uzavřením pojistných smluv o celkové hodnotě 47,2 mld. Kč. Samotná pozice EGAP byla v roce 2014 posílena dotací ze státního rozpočtu ve výši 1,25 mld.⁴⁴

HOSPODÁŘSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY VE VEŘEJNÉM A MEDIÁLNÍM PROSTORU

Podobně jako v předcházejících letech se i v roce 2014 těšila agenda podpory VEV ČR značnému veřejnému i mediálnímu zájmu. Mediální atraktivnosti otázkám podpory VEV ČR, resp. ekonomické diplomacie jako její významné součásti, přidávala opět angažovanost prezidenta a současně též jeho odklony od linií sledovaných jinými hráči na české politické scéně. S vládou se Zeman rozcházel zejména v otázce

restriktivních opatření EU proti Rusku, když zpochybňoval ruské vměšování do krize na Ukrajině a reakci EU označoval za neopodstatněnou.⁴⁵ Kritický postoj Zeman zaujímal i vůči politice ČNB směřující k oslabování koruny a cílení inflace.⁴⁶

Ve svém červnovém projevu na zahájení Festivalu Exportu CZ 2014 prezident nastínil také vlastní vizi řešení problémů agentur CzechTrade a CzechInvest, jakož i EGAP a ČEB. Všechny podle něj vyžadují provádění personálních změn a v budoucnu by měly fungovat podle pravidel soukromého sektoru, kde jsou manažeři odměňováni na základě dosažených výsledků své práce. Dále Zeman zdůrazňoval nutnost posílení obchodního zastoupení ČR, potažmo na posílení ekonomické role velvyslanců spočívající ve vyhledávání příslušných exportních teritorií a v komunikaci s místními podniky.⁴⁷ Při jednání s vedoucími zastupitelských úřadů ČR v zahraničí v srpnu 2014 vyzdvihl význam uplatňování proaktivního přístupu v oblasti podpory VEV spočívajícího v upřednostňování obchodních zájmů ČR před přílišným zohledňováním dodržování lidských práv při realizaci zahraniční politiky ČR,⁴⁸ resp. v rozvoji ekonomických vztahů i s totalitními režimy v duchu doktríny ekonomické angažovanosti.⁴⁹

Četné impulzy k veřejné debatě přinesla rovněž nová vláda díky svým krokům k překonání institucionální polarizace. Ty se setkávaly s příznivou odezvou jak v podnikatelských kruzích, tak i v mediální sféře. Na zprávy o nových iniciativách v oblasti podpory VEV se pak nabalovaly zprávy o perspektivách existujících pro ČR zejména na mimoevropských trzích i o pozitivních výsledcích konkrétních firem, jež se ve vzdálených a pro rozvoj obchodních vztahů komplikovaných oblastech uplatnily. I zde však rezonovaly některé citlivé otázky, zejména vztah ekonomických a hodnotově orientovaných zahraničněpolitických zájmů (především lidských práv), resp. možnosti řešení či překonání napětí v tomto vztahu.

Iniciátorem debaty o vybraných aspektech podpory VEV se v roce 2014 stala rovněž Evropská komise, neboť vypsalala on-line veřejnou konzultaci k ochraně investorů v transatlantickém partnerství.⁵⁰ Zdola naopak tuto debatu živila Evropská občanská iniciativa proti TTIP, jejíž kampaň zasáhla i na území ČR. Ačkoli odpůrci TTIP nemohli k zviditelnění svých názorů plně využít mezinárodní protestní akci, která se konala ve stejný den jako komunální a senátní volby,⁵¹ byla ve veřejné sféře v otázce TTIP patrná rostoucí polarizace.

V mediální sféře se z klíčových témat podpory VEV v roce 2014 co do frekvence na špici držely problémy, dosavadní činnost a budoucnost ČEB a EGAP. V několika stovkách příspěvků, které zveřejnila obecně zaměřená i specializovaná ekonomická média, tyto otázky rezonovaly jak v podobě základní charakteristiky stávající situace a možností jejího řešení, tak i v podobě podrobnějších analýz konkrétních neúspěšných případů angažovanosti obou agentur. Diskutovalo se ale o jejich přínosu, krocích realizovaných v zájmu konsolidace a nově podporovaných projektech, jimiž by agentury měly posilovat přítomnost ČR zejména na rizikovějších mimoevropských trzích.

Podobné konstruktivní prvky jako v mediální debatě o ČEB a EGAP se objevovaly i v rámci diskuse o restriktivních opatřeních EU přijatých v souvislosti s krizí na Ukrajině. Média vzhledem k absenci přesných údajů nemohla jednoznačně informovat o důsledcích pro českou ekonomiku jako celku. Zejména bezprostředně po zave-

dení sektorových sankcí počátkem srpna 2014 a tvrdé ruské reakci v podobě odvetných kroků v oblasti zemědělství a potravinářství se objevovaly příběhy konkrétních českých firem, jejichž slibná exportní aktivita bude v souvislosti se sankcemi utlumena. Postupně se však zpravodajství začalo věnovat i případům úspěšného zvládnutí výpadku odbytu v Rusku, možným náhradám za ruský trh i příležitostem, jež se otevrou po případném zrušení sankčního režimu EU a odvetných ruských opatření.

ZÁVĚR

Celkově rok 2014 v otázkách nastavení systému podpory VEV potvrdil tendenci k depolitizaci a depolarizaci, a to především díky nalezení shody mezi MZV a MPO. Nově dosažený konsenzus se již v posledních měsících roku 2014 pozitivně projevil ve zlepšení funkčnosti systému podpory VEV a ve zpřehlednění a rozšíření servisu nabízeného ze strany státu podnikatelským subjektům vstupujícím do mezinárodních hospodářských vztahů.

Otázkou do budoucna však zůstává, nakolik bude uzavřená Rámcová dohoda životaschopná při další změně vládní garnitury, popř. při rozdělení klíčových ministerstev mezi různé politické strany. Nedořešeným problémem, který přešel i do roku 2015, v institucionálním rámci podpory VEV zůstaly rovněž nedobytné pohledávky ČEB a problematika dotací, které dle NKÚ neoprávněně čerpal EGAP. Jako riziko se demonstrovala a v následujících letech patrně přetrvává i vládou neřízená prezidentská linie ekonomické diplomacie, která sice rozvoji VEV ČR může pomoci, ale mohla by negativně ovlivnit jiné oblasti české zahraniční politiky a jejich vnímání v zahraničí.

Řada nepříznivých okolností se nově začala objevovat v mezinárodním prostředí. Jejich důsledky pro zapojení ČR do mezinárodních ekonomických vztahů sice nebyly vždy v plném rozsahu zřejmé, v roce 2015 se ale již patrně plně projeví. K nejmarkantnějším v tomto ohledu patří nové bariéry, jež se v souvislosti s krizí na Ukrajině staví do cesty dlouhodobému záměru rozšiřovat aktivitu českých podnikatelských subjektů na východních trzích. Opakovaně se v roce 2014 potvrdilo, že rozvoj VEV ČR po vstupu do EU již není pouze v rukou národní vlády, ale má stále významnější evropskou dimenzi. Právě ekonomická diplomacie EU na multilaterálních fórech i v bilaterálních vztazích s nečlenskými státy se tak do budoucna stane další významnou proměnou ovlivňující výkonnost velmi otevřené české ekonomiky a je zcela namístě, že jí je věnována stále rostoucí pozornost. Výhled pro rok 2015 se vzhledem k uklidnění institucionálních sporů jeví jako mírně optimistický, avšak s možným vlivem řady nejasných či rizikových faktorů.

Poznámky

¹ Ke klíčovému součástí programové báze patřila *Strategie udržitelného rozvoje ČR, Koncepce zahraniční politiky České republiky, Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti, Národní*

- inovační strategie, Bezpečnostní strategie a Exportní strategie pro období 2012–2020.*
- ² Zpřesněný odhad k 31. 3. 2015 – viz ČSÚ (2015): *Čtvrtletní národní účty – 4. čtvrtletí 2014*. On-line: www.czso.cz/csu/czso/cr/ctvrtletni-narodni-ucty-4-ctvrtleti-2014-sfszid0ykn.
- ³ Pro první polovinu roku 2014 se očekávalo zpomalení tempa globálního růstu. Skutečné výsledky – z 3,75 % ve druhé polovině roku 2014 na 2,75 % v prvních šesti měsících roku 2014 – ještě zaostávaly cca o 0,5 % za předpovědí. Srv. IMF (2014): *World Economic Outlook. Update*. On-line: www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2014/update/02/pdf/0714.pdf.
- ⁴ Vláda ČR: *Vláda ČR připravuje pracovní skupinu, která zhodnotí možné dopady ruských sankcí*, 8. 8. 2014. On-line: www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-pripravuje-pracovni-skupinu--ktera-zhodnoti-mozne-dopady-sankci-na-cr-121819/.
- ⁵ Saadouni, Štěpánka (2014): *Ruské sankce působí českým mlékárnám obrovské ztráty*. Havlíčkobrodský deník, 11. 9. 2014, s. 1.
- ⁶ Český statistický úřad a Ministerstvo průmyslu a obchodu (2015): *Fakta zahraničního obchodu 2014*, s. 31. On-line: www.mpo.cz/dokument158114.html.
- ⁷ Viz Smlouva o fungování Evropské unie, Konsolidované znění, čl. 207. Úřední věstník Evropské unie C 326/49 z 26. 10. 2012.
- ⁸ Podrobně k této problematice viz Woolcock, S. (2012): *European Union Economic Diplomacy. The Role of the EU in External Economic Relations*. Farnham: Ashgate.
- ⁹ Srv. MPO ČR (2015a): *Přehled vyjednávaných obchodních dohod mezi EU a třetími zeměmi*. On-line: www.businessinfo.cz/cs/clanky/prehled-vyjednavanych-obchodnich-dohod-mezi-eu-a-tretimi-zememi-62962.html?utm_source=portal&utm_medium=web&utm_campaign=clanky_souvisejici#!.
- ¹⁰ ODS (2014a): *Oráčíme EU správným směrem. Volební program pro volby do Evropského parlamentu*. On-line: www.ods.cz/docs/programy/program-volbyEP2014-velky.pdf.
- ¹¹ Viz zejména ODS (2014b): *Svoboda a naděje. Program pro Českou republiku*, s. 18. On-line: www.ods.cz/docs/programy/program_2014.pdf.
- ¹² Viz např. MZV: *Ministr Mládek: Na dojednání TTIP máme čas do 2015*, 21. 11. 2014. On-line: www.mzv.cz/representation_brussels/cz/udalosti_a_media/ministr_mladek_na_dojednani_ttipp_mame.html.
- ¹³ Bližší viz Zemanová, Štěpánka (2014): *Hospodářský rozměr české zahraniční politiky*. In: Kořan, Michal a kol.: *Česká zahraniční politika v roce 2013. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 286–303.
- ¹⁴ Vláda ČR (2014): *Programové prohlášení vlády ČR: Resortní priority*. On-line: www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/programove-prohlaseni-vlady-cr-115911/.
- ¹⁵ MPO ČR (2014a): *Rámcová dohoda mezi Ministerstvem průmyslu a obchodu a Ministerstvem zahraničních věcí o zásadách spolupráce při zajišťování podpory exportu a ekonomické diplomacie České republiky*. On-line: download.mpo.cz/get/50736/57723/613914/priloha001.pdf.
- ¹⁶ MZV ČR (2014a): *Výsledky ekonomické diplomacie v roce 2014 a výhled na rok 2015*. On-line: www.mzv.cz/ekonomika/cz/udalosti/vysledky_ekonomicke_diplomacie_v_roce.html.
- ¹⁷ MPO ČR (2014b): *Katalog služeb Jednotné zahraniční sítě (JZS) a Klientského centra pro export (KCE)*. On-line: www.businessinfo.cz/cs/clanky/katalog-sluzeb-jednotne-zahranicni-site-jzs-a-klientskeho-centra-pro-export-kce-56237.html.
- ¹⁸ Viz MZV ČR (2014a).
- ¹⁹ MZV ČR (2014c): *Mapa globálních oborových příležitostí 2014/2015*. On-line: www.mzv.cz/file/1263904/Mapa_globálních_oborových_přilezitosti.pdf.
- ²⁰ OECD (2014): *Country Risk Classification*. On-line: www.oecd.org/tad/xcred/crc.htm.
- ²¹ Srv. např. WTO – IDE-JETRO (2011): *Trade patterns and global value chains in East Asia. From Trade in Goods to Trade in Tasks*. On-line: www.wto.org/english/res_e/booksp_e/stat_tradeat_globvalchains_e.pdf.
- ²² Srv. např. Borčany, Vít (2014): *Zemanův útok na diplomacii*. Hospodářské noviny, 3. 10. 2014, s. 8.
- ²³ MZV ČR (2014d): *Memorandum o spolupráci mezi MZV ČR a MZe ČR*. On-line: www.mzv.cz/file/1199646/Memorandum_o_spolupraci_mezi_MZV_a_MZe.pdf.

- ²⁴ MZV ČR (2014e): *Ministři zahraničí a zemědělství podepsali memorandum o spolupráci*. On-line: www.mzv.cz/ekonomika/cz/udalosti/ministri_zahranici_a_zemedelstvi.html.
- ²⁵ MZV ČR (2014f): *Globální trendy a příležitosti v péči o stárnoucí populaci – seminář ekonomické diplomacie*. On-line: www.mzv.cz/ekonomika/cz/udalosti/globalni_trendy_a_přilezitosti_v_peci_o.html.
- ²⁶ MZV ČR (2014g): *Seminář o investičních a exportních příležitostech v důlním sektoru v Kosovu*. On-line: www.mzv.cz/ekonomika/cz/udalosti/seminar_o_investicnich_a_exportnich.html.
- ²⁷ MZV ČR (2014h): *Setkání s podnikateli na téma ekonomická diplomacie v roce 2015*. On-line: www.mzv.cz/ekonomika/cz/udalosti/setkani_s_podnikateli_na_tema_ekonomicka.html.
- ²⁸ MPO ČR (2015b): *Zpráva o plnění Exportní strategie České republiky za rok 2014 – exekutivní shrnutí*. On-line: www.mpo.cz/dokument158052.html, s. 16.
- ²⁹ MZV ČR (2014h): op. cit.
- ³⁰ Zemanová (2014): op. cit., s. 293–294.
- ³¹ *Projev prezidenta republiky na ekonomické konferenci „Úspěchy a otázky změn české ekonomiky v posledním čtvrtstoletí“*. ZemanMiloš.cz, 9. 4. 2014. On-line: www.zemanmilos.cz/cz/clanky/projev-prezidenta-republiky-na-ekonomicke-konferenci-%E2%80%9Euspechy-a-otazniky-zmen-ceske-ekonomiky-v-poslednim-ctvrtstoletí%E2%80%9C-656120.htm.
- ³² *Zeman chce rušit víza pro Čínany. Sami to udělat nemůžeme, řekl Sobotka*. iDNES, 26. 10. 2014. On-line: [zpravy.idnes.cz/zeman-rozhovor-cinska-televize-d3h/domaci.aspx?c=A141030_180201_zahranicni_mlb](http://zpravy.idnes.cz/zeman-chce-zrusit-viza-pro-cinany-primou-linku-posveti-az-sobotka-1cy/zahranicni.aspx?c=A141026_094106_zahranicni_ert; Nepřijel jsem vás učit lidská práva, řekl Zeman v čínské televizi. iDNES.cz, 30. 10. 2014. On-line: <a href=).
- ³³ *Zemanovi pasažéři. Podívejte se, koho prezident bere do Číny*. Aktuálně.cz, 20. 10. 2014. On-line: zpravy.aktualne.cz/domaci/53-podnikatelu-pro-cinu/r~d83f62d4584011e48477002590604f2e/.
- ³⁴ *Zeman chválí Kazachstán: Jste hospodářský zázrak*. Novinky.cz, 24. 11. 2014. On-line: www.novinky.cz/zahranicni/svet/354312-zeman-chvali-kazachstan-jste-hospodarsky-zazrak.html; *Zeman v Tádžikistánu znovu mluvil o nebezpečí islamismu*. České noviny.cz, 27. 11. 2014. On-line: www.ceskenoviny.cz/zpravy/zeman-v-tadzikistanu-znovu-mluvil-o-nebezpeci-islamismu/1152068.
- ³⁵ *Chci se dožít vašeho vstupu do EU, prohlásil Zeman v Srbsku*. Novinky.cz, 1. 4. 2014. On-line: www.novinky.cz/zahranicni/evropa/332185-chci-se-dozit-vaseho-vstupu-do-eu-prohlasil-zeman-v-srbsku.html.
- ³⁶ Viz *Programové prohlášení*, část 3. 5.
- ³⁷ *Mládek: CzechInvest a CzechTrade se sloučovat nebudou*. Aktuálně.cz, 7. 1. 2014. On-line: zpravy.aktualne.cz/ekonomika/mladek-czechinvest-a-czechtrade-se-slucovat-nebudou/r~720e374e77a211e39b9b002590604f2e/. Více k procesu sloučení CzechTrade a CzechInvest viz Zemanová (2014): op. cit., s. 294–295.
- ³⁸ *Zahraníční kanceláře se vrací pod CzechTrade a CzechInvest*. BusinessInfo.cz, 3. 7. 2014. On-line: www.businessinfo.cz/cs/clanky/zahranicni-kancelare-se-vraci-pod-czechtrade-a-czechinvest-53384.html.
- ³⁹ Hruška, Blahoslav (2014): *CzechTradu hrozí vyhazov z ambasád*. E15, 29. 9. 2014, s. 2.
- ⁴⁰ CzechInvest (2014): *Novým generálním ředitelem agentury CzechInvest je Karel Kučera*, 22. 10. 2014. On-line: www.czechinvest.org/novym-generalnim-reditelem-agentury-czechinvest-je-karel-kucera; *Šéfem agentury CzechTrade je Radomil Doležal*. BusinessInfo.cz, 27. 6. 2014. On-line: www.businessinfo.cz/cs/clanky/sefem-agentury-czechtrade-je-radomil-dolezal-53121.html.
- ⁴¹ CzechTrade (2014): *Agentura CzechTrade má za sebou úspěšný rok, 97 % klientů by ji doporučilo dále*, 14. 12. 2014. On-line: www.czechtrade.cz/o-czechtrade/pro-media/agentura-czechtrade-ma-za-sebou-uspesny-rok-97-395/.
- ⁴² CzechInvest (2015): *CzechInvest vede v počtu investic ve střední Evropě*, 24. 3. 2015. On-line: www.czechinvest.org/czechinvest-vede-v-poctu-investic-ve-stredni-evrope.

- ⁴³ Žižka, Jan (2015): *Exportní banka padá ke dnu*. Lidové noviny, 2. 4. 2015, s. 10; Vlková, Jitka (2015): *Začíná čištění České exportní banky*. Mladá fronta DNES, 20. 4. 2015, s. 8; Lukáč, Petr–Kain, Petr (2014): *Exportní pojišťovna tratí miliardy*. Hospodářské noviny, 15. 10. 2014, s. 1; ČT 1 (2014): *NKÚ prověřil dotace pojišťovně EGAP*. Události, 28. 4. 2014.
- ⁴⁴ MPO ČR (2015b): op. cit., s. 18–19.
- ⁴⁵ Zeman: *Ukrajina nečelí ruské invazi*. ČTK, 6. 9. 2014.
- ⁴⁶ Vavroň, Jiří (2015): *Zeman: Intervence ČNB mohou ohrozit*. Právo, 21. 4. 2015, s. 15.
- ⁴⁷ *Projev prezidenta republiky během zahájení Festivalu Exportu CZ 2014*. Hrad.cz, 18. 6. 2014. On-line: www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/595.shtml.
- ⁴⁸ *Projev prezidenta republiky během setkání s vedoucími zastupitelských úřadů ČR v zahraničí*. Hrad.cz, 26. 8. 2014. On-line: www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/613.shtml.
- ⁴⁹ Zeman: *Obchod s totalitními státy podporují*. Metro, 10. 4. 2014, s. 8. K doktríně angažovanosti viz např. Santoro, Michael A. (2000): *Profits and Principles: Global Capitalism and Human Rights in China*. Ithaca: Cornell University Press.
- ⁵⁰ *EK zahájila konzultaci o ochraně investorů ve veřejném sektoru*. TECH Magazin, 2014, č. 4, s. 60.
- ⁵¹ *TTIP v sobě skrývá velké nebezpečí*. Haló noviny, 4. 10. 2014, s. 3.

Tabulka 1:
Vývoj ekonomických veličin podporovaných v rámci ekonomické diplomacie v letech 2010–2014¹
 (v mld. Kč, zaokrouhleno)

	2010		2011		2012		2013		2014	
	Hodnota	10/09	Hodnota	11/10	Hodnota	12/11	Hodnota	13/12	Hodnota	14/13
Vývoz z ČR	1 829	85,8	2 448,9	133,9	2 596,9	106	2 653	102,2	3 043	114,7
Obchodní bilance ²	152	X	94	X	148,6	X	188	X	238,9	X
Příjmy z cestovního ruchu	93	96,2	135	145,5	137,8	102,1	137,9	98,8	141,8	102,8
Bilance cestovního ruchu	35	X	54	X	53,7	X	48	X	35,1	X
Bilance běžného účtu	-91	X	-109	X	-51,3	X	-56	X	26,1	X
Čistý příliv PZI	117	X	96	X	156,3	X	97,7	X	122,6	X
Čisté PZI do zahraničí	18	X	20	X	35	X	64,5	X	10,9	X
Bilance PZI	99	X	76	X	121,3	X	33,2	X	111,3	X

Zdroj: Česká národní banka: *Platební bilance ČR 2014 – Kč, jednotlivá a načítaná čtvrtletí*. On-line: www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/platebni_bilance_q_czk_2014.ht. Starší data jsou převzata z předcházejících dílů ročenky *Česká zahraniční politika...*

- ¹ V zájmu zachování kontinuity jsou převzaty názvy i struktura zavedené ve starších vydáních ročenky J. Hříchem.
- ² Obchodní bilance podle metodiky platební bilance (tj. statistická hodnota podle přepočtu FOB/FOB).

Tabulka 2:
Zahraněční obchod zboží ČR v jednotlivých měsících roku 2014 – předběžné údaje
(mld. Kč, zaokrouhleno)

Ukazatel	Leden		Únor		Březen		Duben		Květen		Červen		Červenec	
	Hodnota	Index	Hodnota	Index	Hodnota	Index	Hodnota	Index	Hodnota	Index	Hodnota	Index	Hodnota	Index
Vývoz	251,0	118,2	252,1	116,9	274,3	117,6	266,1	113,0	257,9	111,4	266,9	116,3	269,4	120,4
Dovoz	235,5	112,9	237,3	119,3	249,1	114,2	250,4	114,0	245,3	112,5	249,3	116,1	258,4	118,1
Obrat	486,4	115,6	489,5	118,1	523,4	116,0	516,6	113,5	503,2	112,0	516,2	116,2	527,8	0,1
Bilance ³	15,5	11,8	14,8	-1,9	25,2	10,0	15,7	-0,1	12,6	-0,8	17,7	2,8	11,0	6,1

Ukazatel	Srpen		Září		Říjen		Listopad		Prosinec		I–XII celkem	
	Hodnota	Index	Hodnota	Index	Hodnota	Index	Hodnota	Index	Hodnota	Index	Hodnota	Index
Vývoz	222,5	102,8	289,5	116,2	291,3	111,5	274,6	104,2	236,7	110,4	3152	113,1
Dovoz	220,2	102,3	269,6	113,2	278,0	110,0	263,6	104,6	241,7	107,6	2998	111,9
Obrat	442,7	102,6	559,1	114,7	569,3	110,8	538,3	104,4	478,5	109,0	6151	112,5
Bilance ³	2,3	1,2	19,9	8,9	13,4	4,8	11,0	-0,4	-5,0	5,3	154,1	144,7

Zdroj: Český statistický úřad (2015): *Zahraněční obchod se zbožím v národním pojatí*, 8. 6. 2015. On-line: www.czso.cz/csu/czso/vzoznu_cr.

³ Místo meziróčního indexu absolutní rozdíl velikosti salda obchodní bilance oproti stejnému období roku 2013.